Het album

Kort verhaal
door Ellen de Vries

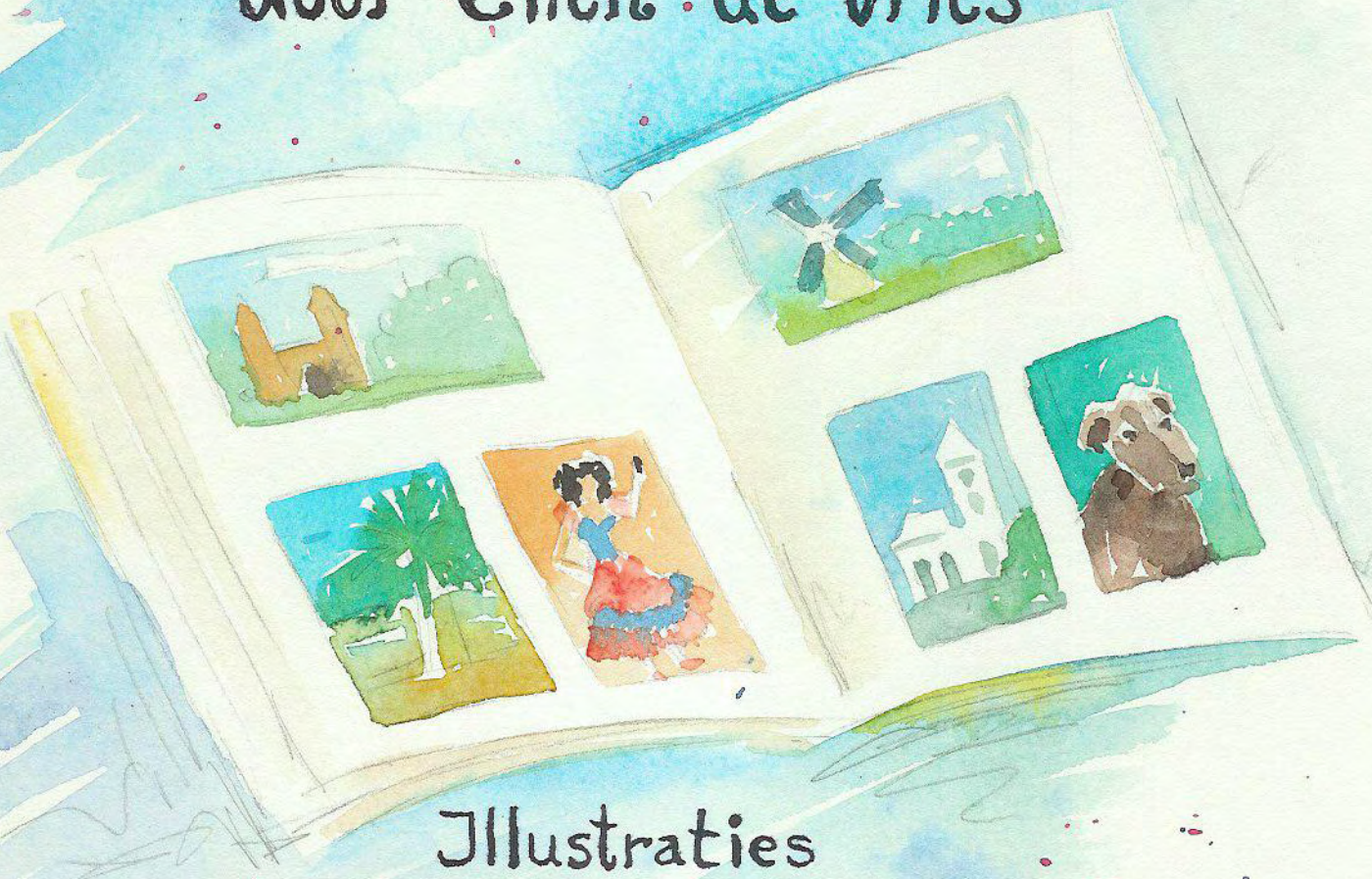

Illustraties
door Janneke de Jonge

voor PAULI

HET ALBUM

De schommel ging hoger en hoger. Als ze heel hard duwde kon ik met mijn voeten bijna de rododendrons aanraken. Lekker roken de witte en rose bloemen. De wind blies in mijn oren en kroop onder mijn rokje. Op het hoogstc punt zag ik ons grote witte huis. De rode bakstenen boven de ramen waren wenkbrauwen. De vensters -blinkend in dc zon- knipoogden: hogcr, ja, hoger. Tien keer achter elkaar zo hoog en ik mocht een wens doen.
'Harder'.
Zeven. Acht. Ik wilde een klein zusje. Bij negen ving ik een glimp op van Jannus. Fiets aan de hand. Zijn rode klompen knarsten in het grind. Hij opende het kastje aan de muur, haalde de medicijnen eruit, draaide zich om, stopte de flesjes in de fietstas cn zwaaide naar mij in de lucht. Jannus maakte altijd grapjes. Als hij in een goede bui was mocht ik een rondje achter op de bromfiets.
'Stop', gilde ik naar Froukje. Ze liet de schommel los. Ik rende naar hem toe, struikelde en viel met mijn knieën in de kiezels.

Een heksje? Nee. Maar ze lachte wel heel gek. Precies Eucalypta. Ze kon ook nct zo gemeen doen, vond mijn broer. 'Dat komt omdat ze vroeger zo vaak geplaagd is,' legde mijn moeder uit. 'Ze heeft harcn op haar kin,' schreeuwdc mijn zus.
Haar ouders waren vroeger heel arm, vertelde mijn vader. Froukje at te weinig groenten en fruit, gcld om medicijnen te kopen of naar het ziekenhuis te gaan was er niet. Daardoor groeide er een bochel op haar rug en bleef ze heel klein. Engelsc ziekte of rachitis, heette dat. Ra-chi- tis.
Ze woonde toen ze klein was met haar oudcrs in een plaggenhut, fantaseerde ik. Maar op de foto bij haar thuis op de schoorsteenmantel zag ik een klein wit veenhuisje met rieten dak. Voor het huis haar oudcrs. De moeder met een platte, dunne knot op het hoofd. Donkere spelden die uit het witte haar staken. De vader met dc pct in de hand. Natte haren in een scheiding. Ze lachten niet.

'Wat doe jij daar,' hoorde ik opa vanuit de gang zeggen. Hij klonk boos. Groen en geel licht viel door de glazen ruitjes van de voordeur naar binnen. Achter de kapstok vol jassen - elk jas had zijn eigen geur, de blauwe van mijn vader rook naar sigaretten, de bontmantel van mijn moeder naar het flesje met de vogels erop- stond Froukje. Haar hoofd gebogen. Mijn opa als een reus voor haar. 'Jij staat aan de deur te luisteren.'
Altijd als je de hoek omkwam dook Froukje grabbelend in haar tas. Soms pcsttc ik haar. Rende ineens de gang in, zodat ze geen tijd meer had om weg te duiken. 'Jij moet niet meer zo vaak hier komen.' Hij sprak de woorden langzaam, ccn voor een, uit.
Bij de garage, naast het kolenhok, vond ik haar. Ze snoot haar neus in een grote geruite zakdoek. 'Wacht,' fluistcrdc ik tocn ze op de fiets stapte om weg te rijden. 'Wacht.' Ik bond Narretje onder de snelbinders en zwaaide haar na, terwijl ze de oprijlaan uitreed. De belletjes van zijn muts klingelden.

Ze is eenzaam, zei mijn moeder. We reden in de groene Opel Kaptein, de auto bonkte over de weg. In mijn handen het koekblik vol zelfgebakken kniepertjes voor Froukje. Ik wist niet wat het betekende: eenzaam, maar begreep dat het iets ergs was.

***

Ze pakte mijn weekendtas aan. 'Wil je koffie of al een broodje?' De hond sprong tegen mijn benen op; ik vocldc zijn scherpe nagels. 'Wég'. Mijn moeder neuriede terwijl ze de koffiekopjes volschonk.
'De anderen komen vanavond. Dus kun je lekkcr nog cvcn wandelen. Je ziet een beetje pips.'
Vroeger riep ze altijd: 'Kind wat ben je mager. Wat ben je toch bleek. Het lijkt wel of je bloedarmoede hebt.' Wat niet zo was. Mijn broer en zus dreigden: Anna moet naar de kindervakantiekolonie. Je moest daar roggebrood eten, wandelen en het ergste: tussen de middag slapen. Ik haalde ' s morgens voordat ik de trap af liep net zo lang de kam over mijn wangen tot ze gloeiden en blies ze op tot ze bol stonden. Dan pas stapte ik de kamer binnen.

'Froukje? Die is nog steeds ziek.' Sinds ik in Amsterdam studeerde hoorde ik eigenlijk alleen via mijn moeder hoe het met haar ging. Nooit was ik meer op bezoek geweest. Bellen deden we niet, wel stuurde ik haar nog altijd ansichtkaarten, waar ter wereld ik ook was. 'Waarom ga je niet even langs? Ze zou het vreselijk op prijs stellen.' Ja, waarom ging ik eigenlijk niet? Durfde ik niet?

Voor de spiegel veegde ik met een tissue wat rood van mijn lippen. Ik schopte mijn pumps uit en trok gympen aan. Dat reed ook lekkerder. Ik stapte in de auto en gleed langs de bossen waar ik vroeger als tiener doorheen fietste. Daar was hotel Blok, de kazerne en de hunebedden die 's avonds eng afstaken tegen de donkere hei. Halverwege fietste mijn vader me tegemoet. In mijn rugzakje zaten de dropjes en marsen die ik van Froukje had gekregen. Thuisgekomen nam ik het snoep ongezien mee naar boven.

Binnendoor reed ik, langs de ruilverkavelingsweg. Een moeder met kind achterop maakte onverwachts een zijwaartse beweging, waardoor ik moest uitwijken. De auto raakte van de weg. Ik vloekte, rukte aan mijn stuur, en trapte op de rem. De wielen maalden rond in de modder zonder grip te krijgen op de aarde. Het landschap draaide een kwartslag. Na ettelijke seconden kwam de auto tot stilstand. Ik stapte uit en haalde diep adem. De moeder sprong van de fiets, maar schokschouderde toen ze zag dat er niets ernstigs aan de hand was. Stom mens! Het kind stak een vingertje naar me uit. O, zei zijn mondje.
Dikke zwarte klodders kleefden aan de wieldoppen. Spetters overal op het witte lak. De auto was nauwelijks een vingerbreed verwijderd van de sloot die de weg van het veld scheidde. Ik veegde met een zakdoek wat modder weg en leunde even tegen het portier om bij te komen. Het grasveld zag er gehavend uit, net zoals toen. In 1965.

Het terrein was drassig; het regende zachtjes. Ik huppelde wat moeilijk op de gummilaarzen, mijn hand in de hare. De sirenes van de botsauto's loeiden dwars door het geschreeuw en gegil heen.

Jeannette de Jong
juin 1999

Kermisklanten heten ze, zei Froukje. De mannen en vrouwen achter de kraampjes droegen vrolijke kleren. Maar blij keken ze niet.
Ze trok me mee naar een hoge kraam vol speelgoed. 'Kijk'. Daar bovenin hing een tros kettingen met hartjes.
'Je mag er een uitkiezen. Welke kleur wil je?'
'Een rose.'
'Ze wil een rose,' zei Froukje. De man in de kraam begon de kettingen los te friemelen. De hartjes gleden door zijn vingers.
'Ik geloof niet dat ik er nog een heb, of je moet die willen hebben, vooraan.'
'Nee. Die is vies. Ze wil een nieuwe.'
'Blauw is toch ook mooi?' Hij hield zijn hoofd een beetje schuin.
'Ze wil een rose.' De grote, dikke man gromde. Hij dook onder de toonbank en haalde een doos tevoorschijn. Uit het vloeipapier kwam een gloednieuw rose hartje tevoorschijn.
'En jij, moet jij er niet een,' vroeg hij terwijl hij Froukje strak aankeek. Froukje werd een beetje rood. 'Kom we gaan.'
Ik klapte het hartje open. Een man met donker haar en groene ogen lachte naar me. 'Daar kun je zelf een fotootje in doen,' zei ze. Thuis plakte ik Pasja erin.

Ik startte de auto. Na ettelijke pogingen lukte het me de auto uit de modderpoel te trekken. Langzaam reed ik verder. Daar op de hoek was Specht -de kleine kruidenier-, waar ze altijd dropjes kocht. Daarnaast kapper Winters die stiekem winden liet en mijn pony scheef afknipte. De tondeuse voelde ik nog in mijn nek. Nee, je moet, zei ze als ik niet wilde. Zoals ze dat ook zei als de melktand een laatste duwtje nodig had. Voordat ik naar bed ging legde ik de tand op een wit schoteltje op de plek waarvan ik zeker wist dat ze daar met de stofdoek langs zou gaan. De volgende avond lag er dan een kwartje. 'Alleen als de wolven er niet aan geknaagd hebben'. Eens probeerde ik zo goed en zo kwaad als dat ging een vreemd bruine spikkeltje met wit plakaatverf weg te werken. Ze trapte er niet in.

De bocht om. Ik was er. Het huis was nog kleiner dan ik gedacht had. De deur was pas geverfd. Maar het gras moest nodig gemaaid, de

tuinkabouter stond -grijnzend- tussen de hoge sprieten. Zijn muts verschoten en gehavend.
Ik parkeerde mijn auto schuin aan de overkant. Keek in de spiegel, gleed met mijn tong over mijn tanden: schoon? Geen slaap in mijn ogen? Woelde met mijn handen door mijn haar en stapte uit. De deur op slot hoefde niet. Ik bleef immmers toch niet lang.

***

Zou ik voor? Nee... Achterom. Ik klopte op de deur. 'Volk.' Niets. Ik probeerde de deurklink. Zonder de minste inspanning gaf die mee. Ik schoof de verkleurde klompjes voor de ingang opzij en veegde mijn voeten aan de ruwharen kokosmat. In de bijkeuken hing de friszoete geur van ooft; de appeltjes uit de boomgaard lagen in een rij op de plank, klaar om tot moes gestoofd te worden. Appelmoes met hier een daar een hard stukje schil.
De kat schoot weg van het fornuis. De huiskamer was leeg. Alleen de parkiet fladderde in zijn kooi. Ik duwde de deur naar de slaapkamer open. Geritsel. Een walm van poep en braaksel sloeg me in het gezicht.
Ze lag op haar knieën in het grote bed; de haren in natte slierten om haar hoofd, de krullen uitgezakt. Haar benen waren gezwollen en zonder kousen heel wit. Het peertje boven haar hoofd lichtte vreemd op. De gordijnen waren gesloten en het was er bloedheet. Ik lachte van schrik. Ze klonk benauwd; haar handen omklemden haar maag. De bochel stond scheef. Vochtige plekken kleurden de zachtgele bloemen op haar nachtjapon donker.
Het was de berg wasgoed in de badkamer die zo stonk.
Haar grijze ogen stonden flets.
'Froukje, Froukje... wat is er.'
'Ha Tallie.'
'Ik ben Anna....'
'Anna?'
'Wat heb je...', herhaalde ik. Op het lage mintgroene tafeltje naast het bed, stond een doos. Een pillendoos. Het deksel open. De helft van de pillen bij dag 1 ontbrak, zag ik. Over de grote stoel- met op het kussen Lisa, Bonnie, Narretje, en... een vreemde pop- hingen de vleeskleurige,

Manuela de Moura
juin 1999

dikke kousen. De voetjes raakten net het korset, dat op de grond lag. Vaalbruin met hier en daar een zweetplek. 'Kesjet' zoals ze zelf altijd zei. 'Ik krijg een nieuw kesjet.' Vol trots sprak ze die woorden uit als ze zich een nieuwe had laten aanmeten. Bij elke beweging kraakte het korset en steeg een geur van vers leer op. Toch vingen we er nooit een glimp van op. Hoe warm ook, ze droeg altijd een bloes met lange mouwen en een hooggesloten kraag. Heb jij ook borstjes, vroeg ik eens, toen ik net de harde plekjes op mijn lichaam had ontdekt. Ik keek naar haar truitje, dat niets verried. Ze gaf geen antwoord.

'Froukje wat is er? Ben je benauwd, misselijk.' Ze sidderde. Van beneden naar boven trok een golfbeweging door haar lichaam. Lucht werd met kracht uit haar longen geperst. Ze stootte een laag, rauw geluid uit; braaksel gulpte omhoog. Ze spuwde het teiltje vol. Zonder te kijken of de lucht in te ademen leegde ik het teiltje in de badkamer. Toen ik terugkwam zat ze nog steeds op haar knieën en wiegde zachtjes heen en weer. De sprei van haar bed lag op de grond. Op de vloerbedekking vond ik de pillen die ze gemorst had.
'Wat heb je?' Ze gaf nog steeds geen antwoord, maar deed een poging op te staan.
'Is dokter Van Klaveren geweest?'
'Ja.'
'En?'
'De dokter zegt: ik moet naar het ziekenhuis.' Ik kende hem: een zeurpiet. Maar deze keer had hij vast en zeker gelijk.
'Waarom ga je dan niet?'
'Ik kan niet.'
'Waarom niet.'
'Nee'.
Haar adem stokte even: een pijnscheut. 'De dieren. Ze kunnen niet alleen.' Van vroeger herinnerde ik me dat ze -als ze even vergeten was dat ik er was- de kat met een keiharde schop tot de orde riep. Om vervolgens verontschuldigend naar mij te lachen als ze mij gewaar werd.
'Hé poes....,' fleemde ze dan, de ogen op mij gericht.
'Ik vraag of de buurvrouw op de poes let en haar te eten geeft.'
'De parkiet.' Alsof het beestje het hoorde begon het te tsjilpen.

'Niks parkiet, ik vind er wel wat op. Je moet.' Ze zei niets meer. 'Je moet.'
Ze was bang, realiseerde ik me. Naast de telefoon lag het adressenboekje. Andriessen, Beuving, De Boer, Kiers, Stuurman... Stuurman, haar vroegere buurman. Onze vroegere tuinman. Hem zou ik vragen op de parkiet te passen. Ook belde ik de ambulance.
Zc vicl achterover op het bed.
'Ik pak je spulletjes in.'

***

Waar bleven ze nou? De stank maakte me misselijk. Wat moest ik doen? Ze ging hier gewoon dood. Verdomme. Zou ik nog eens bellen? Opnieuw kromp ze ineen, terwijl ze bijna verontschuldigend naar me glimlachte. Snel schoof ik het teiltje onder haar kin. Er kwam niets. Mijn arm, moest ik mijn arm om haar heen slaan?
Een loeiende sirene. De ziekenauto doemde op uit de mist, die inmiddels boven het weiland hing. Portieren sloegen dicht en nog voordat het geluid van klompschoenen de deur had bereikt, deed ik opcn. Gordijntjes schoven opzij. De buurvrouw die beweerde dat ze familie van prinses Juliana was- maakte al aanstalten om naar buiten te komen. Straks, straks, wuifdc ik haar toe.
Kom. Zonder veel te zeggen volgden de verplegers me de slaapkamer in. De ene verpleger suste in dialect: 'Wat is er nu dan. Kom Froukje, we tillen je heel voorzichtig op en rijden zo snel mogelijk naar het ziekenhuis. Daar maken ze je weer beter.' Ze kalmeerde. 'Zorgt u voor de parkiet,' bracht ze uit.
U... ze zei u. Ik knikte. Pakte het reistasje met haar spulletjes en viste op het laatste moment nog een kam uit de badkamer, waar ik een paar grijze haren uit verwijderde. Er ontbraken twee tanden, maar het rozendessin was nog fleurig.
Ik stopte de kam bij de schone pyjama's. En zei net iets te hard: 'En denk d'r om dat ik je morgen kom opzoeken, hoor! Dus zorg dat je beter bent en er knap uit ziet.' Ik leek wel een oud wijf. Ze probeerde te lachen.
De verplegers drocgen haar behoedzaam naar de deur. Het stoepje af, de auto in.

De sirene begon weer te gillen.
Ik zwaaide... Ja, naar wie eigenlijk? Ze zag het toch niet. Mijn hand bleef in de lucht hangen. Terug in de kamer tsjilpte de parkiet onophoudelijk. Ik viel neer in de grote stoel in afwachting van de vroegere buurman. Het zou nog wel even duren voor hij er was.
De stoel geurde vaag naar boenwas, naar vroeger, de grote schoonmaak. Alle meubels buiten, zon en frisgeurende bries. Ik mocht trakteren als ze mijn kamer 'gedaan' had. Op ronde, geglazuurde moccakleurige koeken met een nootje in het midden.

Voorzichtig legde ik mijn handen op de gehaakte witte kleedjes van de armleuning -'niet met je vingertjes op het hout!.' Narretje hing scheef in zijn stoel, zag ik. En vanaf het dressoir staarden de bejaarde ouders, neefjes en nichtjes en mijn eigen familie, me aan.
Onder het beschilderde bordje: 'Een goede vriend komt nooit te vroeg, maar altijd te laat', rustte het grote dikke album met de ansichtkaarten die ze altijd bewaarde en inplakte. Ik bladerde door het boek. Las de hanenpoten die ik haar als zevenjarige schreef. 'Als je het druk heb tuis moet je het zeggen hoor, dan kom ik door de tillevoondraaden naar je toe.' Op de voorkant speelse poesjes. Kaarten van mij uit Appelscha, Texel, later uit Griekenland, Ibiza, Thailand.
Ik schrok op. De parkiet piepte dwars door het gerinkel heen. 'Hou je kop,' snauwde ik en gaf een mep op de kooi. Na achttien keer zweeg de telefoon. Het vogeltje sloot zijn bekje toen ik opnieuw mijn arm hief. Ik hield mijn adem in en bladerde terug in het album. Er viel een kaart op de grond. Een plaatje van een zwerfkei met dwars daarover heen in rode drukletters: Een vrolijke groet uit Vledder. 'Ga liever naar Diever,' hoorde ik haar in mijn hoofd, ' ga verder naar Vledder'.